

Klopt het verhaal?

Een politica in de familie

Was het gebakken lucht of was Suze Groeneweg daadwerkelijk een verre verwant? Martine Zoeteman zocht antwoord op de vraag of de eerste vrouw in de Tweede Kamer familie was. Hoe doe je onderzoek naar voorouders op het pluche? Auteur Martine Zoeteman

In veel families gaat er wel een verhaal rond over een bijzondere voorouder. Vaak zijn het 'klok en klepel' legendes, die moeilijk te controleren zijn. Mijn opa Adrianus (Janus) Zoeteman (1914-1994) kon smakelijk vertellen, maar veel verhalen waren zo mooi, dat ik achteraf vermoed dat er een flink pak zout in plaats van een korreltje bij moest. Oma Jannigje Zoeteman-van Wingerden (1914-2012) stond met beide benen in de Hoeksche Waardse klei en deed niet aan grootspraak. Het enige familieverhaal dat zij vertelde, zou ook goed te achterhalen zijn: 'Wij zijn familie van Suze Groeneweg, de eerste vrouw in de Tweede Kamer.' Ik besloot dat eens grondig uit te

zoeken. Waar zat Suze in onze stamboom en hoe kwam een meisje uit de polder terecht in de Haagse politiek?

Historische achtergrond

De positie van vrouwen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is tegenwoordig vanzelfsprekend, inclusief een vrouwelijke voorzitter, de huidige is PvdA'er Khadija Arib. Maar sinds wanneer kregen zij toegang tot de landelijke volksvertegenwoordiging?

Aan het begin van de twintigste eeuw veranderde er veel op politiek gebied in Nederland. Stemmen was eerst voorbehouden aan de elite, want alleen mannen met voldoende belastbaar inkomen

mochten stemmen. Dit zogenoemde censuskiesrecht verdween in 1887 uit de Nederlandse Grondwet, dankzij artikel 80, dat ruim kon worden toegepast. Het kiesrecht gold vanaf dat moment voor alle volwassen mannelijke inwoners die konden aantonen dat zij beschikten over 'kenteekenen van geschiktheid en maatschappelijke welstand'. Dat hield in dat praktisch alle volwassen mannen die konden lezen en schrijven, én die niet afhankelijk waren van de armenzorg, mochten stemmen.

In 1917 kwam het passieve kiesrecht, waardoor mannen en vrouwen zich verkiesbaar konden stellen. Vanaf dat jaar mochten ook alle mannen stemmen,

Onderzoekstips

Hoe achterhaal je of een voorouder actief is geweest als bestuurder op gemeentelijk, provinciaal of landelijk niveau? Als je Domela Nieuwenhuis heet, of als je achternaam Troelstra is, dan kun je zo je vermoedens hebben.

- Je kunt een aanwijzing vinden op de persoonskaart van een voorouder in het vak 'beroep'. Daarnaast zoek je in historische kranten, via delpher.nl. Op die website van de Koninklijke Bibliotheek vind je zowel landelijke als regionale kranten. Veel politici zijn regionaal begonnen. Zijn er verslagen van de gemeenteraad, waarin je voorouder genoemd wordt? Het is hierbij belangrijk om op diverse zoektermen te zoeken. Dus niet alleen 'Anton Jansen', maar zeker ook 'A. Jansen' omdat het gebruik van voornamen in kranten lange tijd niet gebruikelijk was.
- Bij een regionale politieke carrière is het zeker noodzakelijk de collectie van het lokale archief te raadplegen. Over Suze was het nodige te vinden in het Stadsarchief Rotterdam.
- Ook kun je zoeken op parlement.com. Op deze website, die niet verbonden is aan of gefinancierd wordt door politieke partijen of overheidsinstellingen, vind je informatie over de Nederlandse politiek en over de personen die daarin een rol spelen of hebben gespeeld. Er zijn meer dan vierduizend biografieën van degenen die sinds 1796 een rol hebben gespeeld in onder andere de landelijke politiek, maar ook in het Europees Parlement. De levensschetsen van politici omvatten personalia, partij/stroming, hoofdfuncties/beroepen, partij-politieke functies, nevenfuncties, opleiding, activiteiten, wetenswaardigheden en informatie over de familie, dan wel het gezin. Online wordt niet de volledige biografie weergegeven. Een uitgebreide versie is op te vragen.

Affiche van de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht, opgericht in 1894.

Coll. Reclame Arsenaal

Het Comité voor Maatschappelijke Opvoeding van de Nederlandsche Bond voor Vrouwenkiesrecht roept vrouwen op maatschappelijk bewust te zijn en gebruik te maken van hun stemrecht, 1918. Coll. Atria

vrouwen moesten nog wachten tot 1919. Op 27 september 1918 werd Suze Groeneweg van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SDAP) als eerste vrouw geïnstalleerd in de Tweede Kamer. Twee jaar later volgde de eerste vrouw in de Eerste Kamer, sociaaldemocrate Carry Pothuis-Smit. In 1921 volgde de tweede vrouw in de Tweede Kamer, waarna in 1922 hun aantal toenam.

Verwantschap

Oma 'Metro' (jawel, ze woonde vlak bij de Rotterdamse metro naar Zuidplein), mijn grootmoeder van vaderszijde, vertelde hoe de verwantschap in elkaar zat. Jannigje Zoeteman-van Wingerden wist dat haar moeder een achternicht was van de eerste vrouw in de Tweede Kamer. Zodoende kon ik gericht gaan zoeken. Ik begon met de personalia en afstamming van Suze. Suze werd op 4 maart 1875 geboren

als Susanna Groeneweg, in Strijen, een dorp in de Hoeksche Waard. Zij was een dochter van Arij Groeneweg (1833-1899) en Emmigje de Ruiter (1834-1906). Haar vader was volgens diverse akten in de burgerlijke stand winkelier en landarbeider. Suze is niet oud geworden. Zij werd 65 jaar. Zij overleed ongehuwd in Barendrecht, op het eiland IJsselmonde, op 19 oktober 1940. De moeder van mijn oma heette Elizabeth van der Stel (1876-1958). Zij was op haar beurt een dochter van Cornelia Groeneweg (1841-1907). In twee stappen was ik dus al via de burgerlijke stand terechtgekomen in de familie Groeneweg! Ik raakte er steeds meer van overtuigd dat mijn oma gelijk had en zocht verder. Cornelia was een dochter van Leendert Groeneweg (1809-1867). Het bleek dat hij een oudere broer Dingeman (1802-1847) had, die de grootvader van Suze Groeneweg zou worden.

Vrouwen stemmen voor de gemeenteraad. Den Haag, 1935. Coll. Haags Gemeentearchief

Suze ging op haar veertiende naar de Rijksnormaalschool in Numansdorp. Dat was uitzonderlijk voor die tijd

Zodoende hebben Suze en ik als gezamenlijk voorouderpaar in onze kwartierstaten: Jan Groeneweg (circa 1768-1826) en Cornelia Ariens van der Linden (circa 1776-1845). Het verhaal van oma klopte, Suze Groeneweg was inderdaad een achternicht van mijn overgrootmoeder.

Suzes levensloop

De moeder van Suze had nauwelijks scholing gehad en leerde pas op latere leeftijd lezen en schrijven. Zij vond het

belangrijk dat Suze door kon leren. Zij haalde haar man over om Suze op haar veertiende naar de Rijksnormaalschool in Numansdorp te laten gaan. Dat was uitzonderlijk voor die tijd. Suze ging gedurende vier jaar naar deze school, wat dus twee keer per dag een wandeling van twee uur betekende. Zij behaalde haar onderwijsakte en zou in diverse plaatsen lesgeven. Strijensas stond bekend als 'het rooie dorp' op het eiland, socialisme speelde

er een grote rol. In 1903, toen ze nog in Dordrecht woonde, werd Suze lid van de SDAP tijdens een 1 mei-betoging. Op 26 oktober van datzelfde jaar verhuisde ze van Dordrecht naar Rotterdam, waar ze les bleef geven. In 1914 werd ze gekozen in het partijbestuur van de SDAP. Hoewel er meer vrouwelijke kandidaten waren, kwam Suze in 1918 als enige in de Tweede Kamer terecht. Zij stopte met lesgeven en stortte zich op de politiek. De vakantie van het onderwijs miste ze wel, zo zei ze later. De politiek gaat alsmaar door: 'Men komt hier van het een in het ander.' Naast haar werk in de Kamer was zij actief in de Provinciale Staten van Zuid-Holland (1919-1937) en de Rotterdamse gemeenteraad (1919-1931). Groeneweg werd diverse malen herkozen in het

Oma Jannigje Zoeteman-van Wingerden.
Het gaat om verre verwantschap,
maar ik herken vaag wat trekken
van Suze in mijn oma. Part. coll.

Buste Suze Groeneweg in de
Tweede Kamer. Part. coll.

Groeneweg werd geroemd om haar doorzettings- vermogen en vasthoudendheid

parlement. Op 30 juni 1933 verhuisde zij vanuit Rotterdam naar het nabijgelegen Barendrecht. Ze stopte in 1937 met haar werk vanwege gezondheidsproblemen. Suze kreeg een eigen koffiekamer en 'toiletkamer' in het gebouw van de Tweede Kamer, die te bereiken waren via een aparte gang. Deze werd door haar mannelijke collega's al snel het 'Groenewegje' genoemd. Een dubieuze bijnaam, want in Den Haag was al een Groenewegje, gelegen in de Haagse rosse buurt... Zij hield zich vooral bezig met onderwerpen als vrouwenrechten, antimilitarisme, drankbestrijding, onderwijs,

ontwapening en zuigelingen- en moederschapszorg. Suze werd geroemd om haar doorzettingsvermogen en vasthoudendheid. Aanvankelijk was zij zeer verlegen, maar later stond zij bekend als een bevlogen spreekster met een aangenaam stemgeluid, die geen blad voor de mond nam. De liberale politicus P.J. Oud noemde haar 'geen katje om zonder handschoenen aan te pakken'.

Standbeeld

Suze volgde het pad van Aletta Jacobs, de eerste Nederlandse vrouw die aan de universiteit mocht studeren en Wilhelmina Drucker, die streed voor het vrouwenkiesrecht. Op donderdag 27 september 2018 werd de tentoonstelling 'Ik vier mijn stem' geopend. De onthulling van een buste van Suze Groeneweg in het gebouw van de Tweede Kamer was het startsein voor de viering van honderd jaar algemeen kiesrecht in Nederland. Na een toespraak van Khadija Arib, zelf de eerste voorzitter van de Tweede Kamer met Marokkaanse wortels, werd het ontwerp van kunstenaar

Siemen Bolhuis onthuld door een tienjarige naamgenote Suze Groeneweg, en Leontine van Kuijvenhoven-Groeneweg, achternicht van Suze Groeneweg. Zij was een kleindochter van Suzes broer Teunis Groeneweg. Suze Groeneweg was de achternicht van mijn overgrootmoeder. Wij zijn trots dat wij familie van haar zijn! Zeker, het gaat om verre verwantschap, al herken ik zelf vaag wat trekken van Suze in de foto's van mijn oma. Maar ook het gevoel speelt mee. Zelf ben ik in dezelfde streek opgegroeid als Suze, de Hoeksche Waard, in het 'buurdorp' 's-Gravendeel. Ik ken de mentaliteit van het eiland en las tijdens mijn onderzoek de volgende typering: 'Een conservatieve streek met een zwaar protestants-christelijke bevolking.' Je zou verwachten dat de eerste vrouw in de Tweede Kamer een goedgebekte stedeling zou zijn. Maar nee, het werd een vrouw uit een eenvoudige familie van een behoudend eiland. Eentje die zelf uren had moeten lopen van en naar school, met een moeder die nauwelijks scholing had gehad. Dat maakt de trots extra groot. Het voelt alsof ik op de stevige schouders mag leunen van de sterke vrouwen die er voor mij waren. Ik zette de lijn voort en was in onze tak van de familie de eerste die ging studeren aan de universiteit. ●

Literatuur:

- C. van Zeggeren, *Suze Groeneweg, de eerste vrouw in de Tweede Kamer* (Den Haag, 2018).
- Centrum voor Parlementaire Geschiedenis, Onderzoeksrapport 'Suze Groeneweg en Carry Pothuis-Smit: de eerste vrouwen in de Staten-Generaal' (2019).

Martine Zoeteman is onderzoeker bij het CBG|Centrum voor familiegeschiedenis